

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.05.2014, sp. zn. 25 Cdo 269/2014, ECLI:CZ:NS:2014:25.CDO.269.2014.1

Číslo: 101/2014

Právní věta:

Každý z ozbrojených útočníků odpovídá společně a nerozdílně za škodu, jestliže při společně vedeném útoku, kterým vyvrcholilo jejich předchozí agresivní chování vůči více osobám, usmrtili jednu z napadených osob, a to i tehdy, jestliže v trestním řízení nebylo prokázáno, který z útočníků vedl smrtící úder.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.05.2014

Spisová značka: 25 Cdo 269/2014

Číslo rozhodnutí: 101

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Společné závazky

Předpisy: § 438 odst. 1 obč. zák. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M ě s t s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 26. 11. 2009 uložil oběma žalovaným, aby společně a nerozdílně zaplatili oběma žalobcům každému po 240 000 Kč, na náhradě nákladů řízení celkem 53 793 Kč a rozhodl, že stát nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud vyšel ze zjištění, že mezi žalovanými na straně jedné a O. A. H., M. B. a R. B., synem žalobců, na straně druhé, došlo dne 17. 2. 2007 na rohu ulice v B. ke slovnímu konfliktu, při kterém oba žalovaní hrozili noži. Poté, co tento konflikt odezněl, žalovaní v ulici, v prostoru tramvajových zastávek, všechny tři jmenované znovu dostihli a zaútočili na ně noži, druhý žalovaný následován prvním žalovaným. Při tomto útoku byli M. B. a O. A. H. zraněni, u druhého ze jmenovaných šlo o bodnořezné poranění hrudníku a břicha, zatímco R. B. byl jedním z žalovaných bodnořezným poraněním srdce usmrčen. Soud dovodil existenci škody (smrt R. B.), dále protiprávní jednání na straně žalovaných, kteří vedli útok proti všem třem poškozeným, a to i za použití nože, a dovodil i příčinnou souvislost mezi smrtí R. B. a protiprávním jednáním obou žalovaných, čímž měl za splnění předpoklady odpovědnosti za škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák. Zavinění, které při naplnění ostatních předpokladů ustanovení § 420 odst. 1 obč. zák. předpokládá, shledal na straně žalovaných minimálně ve formě úmyslu nepřímého.

V souvislosti s tím, že nebylo ani v trestním řízení prokázáno, který z žalovaných smrt R. B. bodnutím

nožem způsobil (rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 12. 2008), odkázal soud prvního stupně na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2126/2000](#), s tím, že společná odpovědnost škůdců je dána i tehdy, pokud se nepodaří zjistit konkrétní podíl jednotlivých osob, jež vedou společný útok, na vzniku škody. Napadení všech tří poškozených je třeba považovat za jednotný útok obou žalovaných. Jestliže žalovaní odpovídají za smrt R. B., jsou povinni zaplatit jeho žalujícími rodičům podle § 444 odst. 3 písm. c) obč. zák. každému 240 000 Kč.

K r a j s k ý s o u d v Brně k odvolání obou žalovaných rozsudkem ze dne 22. 5. 2013 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu obou žalobců zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Nakolik lze z obtížně srozumitelného odůvodnění rozhodnutí seznat, odvolací soud zopakoval důkaz obsahem trestního spisu a uzavřel, že s ohledem na závaznost trestního rozsudku podle § 135 o. s. ř. mohli žalovaní odpovídat leda samostatně, pokud jde o způsobení újmy poškozeným B. a H., zatímco ve vztahu k R. B. už nikoliv jako k členu této skupiny (na témže místě a v témže čase), čím „se hrouť koncept předjímání společného jednání žalovaných vůči všem (třem)“. Odvolací soud má za podstatné, s ohledem na závěry trestního rozsudku, že R. B. nebyl cílem útoku některého ze žalovaných, neboť ti útočili na (jinou) skupinu B. – H., jíž nebyl usmrcený členem. Trestní soud také ve skutkové větě vypustil konflikt odsouzených (žalovaných) s R. B., ve vztahu k němuž nebylo prokázáno pachatelství žádného z žalovaných. Tomu, aby mohlo být shledáno vůči R. B. jednání jednoho žalovaného paralelně s druhým žalovaným, brání okolnost jediného smrtelného bodnutí. Neexistoval tedy záměr žalovaných napadnout skupinu B. – H. – B., neboť R. B., podle skutkových zjištění, v úmyslu žalovaných zaútočit na něj nefiguroval, leda jako samostatný objekt, a nemohlo proto dojít k naplnění ustanovení § 438 obč. zák. Nesprávný je ze stejného důvodu poukaz na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2126/2000](#), neboť R. B. nebyl členem „skupiny“.

Rozsudek odvolacího soudu napadli dovoláním oba žalobci, kteří jeho přípustnost dovozují z ustanovení § 237 o. s. ř., neboť mají za to, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu při řešení právní otázky odpovědnosti více pachatelů za způsobenou škodu. Dovolatelé nesouhlasí s tím, že by pro civilní soud mělo být závazné, že v trestním rozsudku došlo k vypuštění části skutkového děje (popsaného v obžalobě), a že by absence tohoto děje vylučovala občanskoprávní odpovědnost žalovaných za smrt syna žalobců. Dovolatelé také nesouhlasí s tím, že by R. B. nemohl být považován za člena skupiny, na kterou žalovaní útočili, jenom proto, že není její součástí v trestním rozsudku. Tato skutečnost nemůže vylučovat občanskoprávní odpovědnost žalovaných, a proto žalobci navrhli zrušení rozsudku odvolacího soudu s tím, aby byly provedeny všechny důkazy z trestního spisu eventuálně důkazy další, pokud by nepostačovaly ty, které jsou obsaženy v trestním spise; o nutnosti navrhování dalších důkazů by žalobci měli být poučeni.

První žalovaný ve vyjádření k dovolání žalobců nesouhlasil s tím, že by se mohlo jednat o případ odpovědnosti více pachatelů za způsobenou škodu, jestliže byl zproštěn obžaloby ohledně smrti R. B. (rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 12. 2008), neboť nejednal ve spolupachatelství s druhým žalovaným. Užití rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 2126/2000](#) proto nemůže připadat v úvahu – soud v občanskoprávním řízení je vázán rozhodnutím trestního soudu o vině.

První žalovaný navrhl zamítnutí dovolání.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) zastoupenými advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), dospěl k závěru, že jde o dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázky společné odpovědnosti za smrt osoby, jestliže pachatelé nebyli za tento následek odsouzeni pravomocným

trestním rozsudkem. Dovoláním napadené rozhodnutí bylo vydáno 22. 5. 2013, a proto dovolací soud rozhodoval o dovolání podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013; dovolání je důvodné.

Vzhledem k ustanovení § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 2014, posuzuje se věc podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Podle § 438 odst. 1 obč. zák. způsobí-li škodu více škůdců, odpovídají za ni společně a nerozdílně.

Při výkladu ustanovení § 438 odst. 1 obč. zák. obecně platí, že společná odpovědnost vzniká jako výsledek spoluzavinění či souběžné (na sobě nezávislé) činnosti, případně nečinnosti nebo opomenutí, vedoucí ke vzniku jediného škodlivého následku. Pro spoluzavinění je typické, že škůdce má vztah nejen k vlastnímu jednání (protiprávnímu jednání a škodě), nýbrž i k jednání ostatních osob účastnících se na vzniku škody. Tak tomu bývá zejména v případech předem vzájemně dohodnuté součinnosti směřující ke sjednanému výsledku (škodě), kdy při rozdělení úkolů mezi jednotlivé škůdce je charakteristické, že někteří z nich svým jednáním přímo škodný následek nevyvolali. Jestliže výsledkem společně předem dohodnutého protiprávního jednání více škůdců je škoda, která bezprostředně vznikla působením jen některých z nich, je třeba dovodit, že škoda vznikla v příčinné souvislosti i s protiprávním jednáním těch, kteří svým počínáním bezprostředně škodný následek nevyvolali, jestliže přesto přispěli podstatným způsobem ke vzniku škody; společná odpovědnost není přitom vyloučena tím, že nelze jednoznačně určit podíl jednotlivých škůdců na dosažení celkového výsledku (na vzniku škody).

V případě škody na zdraví lze dovodit společnou odpovědnost i tehdy, jestliže některý z více útočících škůdců sice poškozenému újmu nezpůsobil, avšak společně, jednotícím záměrem vedené násilné akce směřující proti poškozenému či více poškozeným se aktivně účastnil a svou přítomností přispěl ke konečnému škodnému následku. Podstatné tedy je, zda útočníci, kteří jednali společně, byli vedeni, alespoň rámcově, společným úmyslem zaútočit na poškozené (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 2126/2000](#), publikovaný pod číslem 77/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Vztaženo na projednávanou věc z hlediska společné odpovědnosti škůdců podle § 438 obč. zák. je pak lhostejné, zda poškození také tvořili „skupinu“ či nikoliv. Ať tedy byl R. B. terčem útoku žalovaných jako samostatná osoba nebo jako člen skupiny (poškozených) spolu s M. B. a O. A. H., pak v obou případech společná odpovědnost žalovaných, kteří byli zjevně vedeni jednotícím záměrem někoho fyzicky napadnout, přicházela v úvahu, pokud šlo o výsledek jejich agresivního počínání se zbraní. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů, jejichž správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu, vyplývá, že jednání žalovaných začalo nejprve pouze slovní potyčkou, při které žalovaní pouze noži hrozili, aniž došlo k fyzickému útoku, a vyvrcholilo incidentem na tramvajové zastávce, při kterém byl nožem zraněn O. A. H. a usmrčen R. B. Okolnost, že žalovaní nebyli v trestním řízení odsouzeni i za usmrcení R. B. a že tato část skutku, původně v obžalobě obsaženého, byla posléze vypuštěna, protože nebylo prokázáno, který z žalovaných proti R. B. vedl smrtící úder, občanskoprávní odpovědnost žalovaných podle § 420 a § 438 obč. zák. nevylučuje. V tomto smyslu není soud v občanském soudním řízení rozhodnutím trestního soudu podle § 135 o. s. ř. vázán, vázán je toliko rozhodnutím o tom, zda byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal.

Aplikaci § 438 obč. zák. (ve smyslu závěrů vyslovených v citovaném rozhodnutí dovolacího soudu) nebrání ani „okolnost jediného smrtelného bodnutí“, jak uvažoval odvolací soud. Jestliže dovolací soud ve zmíněném rozhodnutí dovodil společnou odpovědnost všech škůdců i tehdy, pokud nelze jednoznačně určit jejich podíl na vzniklé škodě, pak tento závěr je nutné vztáhnout i na případ, kdy dojde při společném útoku dvou osob k usmrcení jediným bodnutím a není zřejmé, který z útočníků

nakonec smrtící útok vedl, ačkoli jej mohl vést kterýkoliv z nich – to je významné v řízení trestním. Jestliže tedy při žalovanými společně vedeném útoku, kterým vyvrcholilo jejich předchozí agresivní chování vůči více osobám za použití nožů, byl usmrcen R. B., pak oba žalovaní odpovídají za vzniklou škodu společně a nerozdílně podle § 438 odst. 1 obč. zák., a to i tehdy, když bylo toto jednání jako toliko dílčí část skutku, který byl předmětem obžaloby, trestním soudem vypuštěno proto, že nebylo prokázáno, který z žalovaných vedl smrtící úder. Rozlišení míry účasti každého ze žalovaných má význam pouze z hlediska vymezení poměru, v jakém se žalovaní účastnili na vzniku škody, tedy pro jejich vzájemné vypořádání podle § 439 obč. zák.; v řízení o nároku poškozeného na náhradu škody proti solidárně odpovědným škůdcům se však poměr, v jakém každý z nich odpovídá za škodu, neřeší.

S ohledem na uvedené skutečnosti byl naplněn dovolací důvod podle § 237 o. s. ř., neboť se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (vyjádřené v rozhodnutí sp. zn. [25 Cdo 2126/2000](#)). Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a vrátil věc Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.), který je názorem vysloveným v tomto rozsudku vázán.